

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผาสุกของชีวิต เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อบุคคลและสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดและสร้างเกณฑ์มาตรฐานเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของตนเองได้ การพัฒนาตนเองด้านการศึกษามีแนวคิดและเจตคติที่ดี การรู้จักบริหารตนเอง และการมีความเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่นจะเป็นการยกระดับความผาสุกของชีวิตทำให้เกิดความเจริญอกงาม นำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมที่พึงประสงค์ได้

ลักษณะของชีวิตที่มีความผาสุกนั้น มีสิ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานซึ่งมีความต้องการของมนุษย์ในระดับพื้นฐานของชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัยเสื้อผ้าสำหรับสวมใส่ สุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองความพึงพอใจต่อตนเอง สังคม ตัวชีวิตที่สำคัญในการบ่งบอกว่าคนใดมีความผาสุกในชีวิตที่ดีนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป เช่น ไปตามทัศนะของแต่ละบุคคลหรือสังคมการศึกษาความผาสุกของบุคคลนั้นมีลักษณะสหวิชา เนื่องจากความผาสุกในการดำเนินชีวิตในด้านหนึ่งสามารถกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ ของบุคคลด้วยความผาสุกของบุคคลจะเป็นอย่างไร นั้นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบรรยากาศประกอบของความผาสุกซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมืองค่านิยมจิตใจและปัจจัยต่างๆซึ่งความสุขหรือผาสุกดังกล่าวนั้นสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ ได้ให้ความหมายไว้คือ ความสุขที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอกหรือทั่ว ๆ ไปใช้คำว่า “ความอยู่ดีมีสุข” หรือ “คุณภาพชีวิต” ซึ่งเป็นรูปธรรมและวัดเชิงภาวะวิสัย (Objective) ดัชนีที่ใช้ในปัจจุบันเป็นการวัดองค์ประกอบความสุขจากปัจจัยภายนอก เช่น สุขภาพ ระดับการศึกษา การทำงาน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพครอบครัว ความเป็นอยู่ สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน¹ และ

¹ “ความสุขคืออะไร”, วันที่สืบค้น 1 ธันวาคม 2552, จากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ

อื่น ๆ ซึ่งองค์การยูเนสโก¹ ได้ชี้ให้เห็นว่าเมืองคัมภีร์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตหรือความ
 ผาสุกของมนุษย์จะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอาหาร สุขภาพอนามัยและโภชนาการ การศึกษา
 สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน การมีงานทำ ค่านิยมศาสนาจริยธรรม
 กฎหมาย ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ในทำนองเดียวกับองค์การพัฒนาประชากรแห่งสหประชาชาติ
 (United Nations Development Programme - UNDP)² ใช้แนวคิดอิงกับวงจรชีวิตของมนุษย์
 (Human Lifecycle) สรุปว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตดังนี้คือสุขภาพ
 การศึกษาการมีงานทำรายได้ที่อยู่อาศัยและเงื่อนไขการดำรงชีวิตชีวิตครอบครัวและชีวิตในชุมชน
 การคมนาคมและการสื่อสารการมีส่วนร่วมซึ่งถ้าบุคคลในสังคมนั้น ๆ ได้รับสวัสดิการ หรือมีการ
 ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเพียงพอและลงตัว ก็จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นประโยชน์
 ต่อการพัฒนาสังคมนำไปสู่สังคมอุดมคติได้

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยเป็น
 สถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ ได้จัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรและประชาชน
 ทั่วไปโดยไม่จำกัดช่วงอายุ ของผู้เรียน ซึ่งมีวิทยาเขตอยู่ ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศและยังมี
 สถาบันสมทบอยู่ในต่างประเทศอีกด้วยมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ตั้งอยู่ใน
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสถานที่ศึกษาแห่งใหม่ของมหาวิทยาลัย ได้จัดการเรียนการสอนมา
 ตั้งแต่ปี 2551 โดยได้รับพระนิสิต ทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้าศึกษาในปีการศึกษาแรก มีการ
 พัฒนาระบบการบริหาร สวัสดิการและระบบการเรียนรู้ของพระนิสิต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเอื้อ
 ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากความสำเร็จดังกล่าว นิสิตที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย อยุธยาซึ่งเป็นสถานศึกษาแห่งใหม่ของมหาวิทยาลัย นิสิตที่เรียนอยู่มีการปรับเปลี่ยน
 พฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และบริบทของสังคมที่เป็นอยู่ ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่าง
 ยิ่งของการพัฒนานิสิตให้มีความสุขในชีวิตความเป็นอยู่ จะต้องมีความสุขจิตที่ดีมีจิตใจที่
 เข้มแข็ง สามารถแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตได้ ซึ่งบางรูปอาจจะ
 ร่างกายแข็งแรง มีปัจจัย 4 อย่างเพียงพอ แต่ถ้าสุขภาพไม่ดี จิตใจอ่อนแอ มีความวิตกกังวล ไม่

¹ UNESCO, 1981, น.143 อ้างใน สุขศรี สงวนสัตย์, "คุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี", รายงานการวิจัย กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,
 2552, หน้า 7.

² สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme -
 UNDP), วันที่สืบค้น 1 ธันวาคม 2552 เว็บไซต์: <http://www.undp.or.th/>.

สามารถทนต่อความเครียดความกดดันต่าง ๆ ก็ย่อมมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ไม่พัฒนา มีความล้มเหลวในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาความผาสุกของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การให้บริการด้านสวัสดิการและเพื่อจัดโครงการส่งเสริมให้นิสิตมีความผาสุกในชีวิตตามสมควรแก่สมณะสาธิตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความผาสุกของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพระนิสิต ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา ค่าใช้จ่ายส่วนตัว สถานภาพการเงิน ที่มาของค่าใช้จ่าย ประเทศที่อยู่ การเจ็บป่วย ความวิตกกังวลกับการเจ็บป่วย และ สถานที่พำนักขณะเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา
2. ปัจจัยด้านวัดที่พำนัก ได้แก่ จำนวนพระที่จำพรรษา ตำแหน่งภายในวัด ความสัมพันธ์ภายในวัด การเจ็บป่วยของพระในวัด ความวิตกกังวลกับการเจ็บป่วยของพระในวัด และการปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา
3. ปัจจัยด้านการเรียน ได้แก่ คณะที่ศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความสัมพันธ์กับเพื่อน และ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาความผาสุกของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา จึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัย เกี่ยวกับความผาสุก
2. ศึกษาความผาสุกของนิสิต
3. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกของนิสิต ได้แก่

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพระนิสิต ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา ค่าใช้จ่ายส่วนตัว สถานภาพการเงิน ที่มาของค่าใช้จ่าย ประเทศที่อยู่ การเจ็บป่วย ความวิตกกังวลกับการเจ็บป่วย และ สถานที่พำนักขณะเรียน

3.2 ปัจจัยด้านวัดที่พำนัก ได้แก่ จำนวนพระที่จำพรรษา ตำแหน่งภายในวัด ความสัมพันธ์ภายในวัด การเจ็บป่วยของพระในวัด ความวิตกกังวลกับการเจ็บป่วยของพระในวัด และการปฏิบัติกิจของสงฆ์

3.3 ปัจจัยด้านการเรียน ได้แก่ คณะที่ศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความสัมพันธ์กับเพื่อน และ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ที่ปรึกษา

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา เท่านั้น จำนวน 870 รูป

1.4.3 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา จำนวน 400 รูป ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ¹ ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละคณะที่สังกัด

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ความผาสุก หมายถึง เหตุการณ์อาการ ความคิดเห็น และความรู้สึกของนิสิตเกี่ยวกับสภาพจิตใจความรู้สึกเป็นสุขด้านบวก ความคาดหวังและความสำเร็จในชีวิต ทักษะการเผชิญปัญหา ประสพการณ์ชีวิตที่มีค่าต่อจิตใจ การได้รับสนับสนุนทางสังคม การควบคุมจิตใจของ

¹ ศติพัฒน์ ยอดเพชร, ระเบียบวิจัยทางสถิติการสังคมและสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพฯ: มิตรเดอริกส์, 2549), หน้า 161.

ตนเอง การรับรู้ภาวะสุขภาพ สัมพันธภาพกับผู้อื่นและความรู้สึกเป็นสุขด้านลบของนิสิต ซึ่งครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับ ความเครียด อารมณ์ การเจ็บป่วยความสามารถของจิตใจ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความเมตตา กรุณา การช่วยเหลือผู้อื่น การได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนรอบข้างร่วมถึงสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยด้วย

2. นิสิต หมายถึง นิสิตทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบระดับความผาสุกของนิสิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา
2. ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกของนิสิต
3. ได้ข้อมูลวางแผน ส่งเสริม ให้นิสิตมีความผาสุกตามสมควรแก่สมณะสาธูป